

Asiantuntijoille on turvattava mahdollisuudet keskittymiseen myös moderneissa tilaratkaisuissa

Monitilatoimisto asiantuntijaorganisaatiossa

Monitilatoimisto on moderni toimistoratkaisu, jolla pyritään sekä tehostamaan tilankäyttöä että tarjoamaan sopivat tilat monipuolisiin ja vaihteleviin työtehtäviin. Oman huoneen sijaan käytettävissä voi olla esimerkiksi avotilaan sijoitettuja työpisteitä, keskittymiseen tarkoitettuja vetäytymishuoneita, puhelutiloja sekä erilaisiin yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteisiin tarkoitettuja tiloja. Tilatehokkuuteen ohjaavat sekä kiinteistökulujen että energian säästöön liittyvät tavoitteet. Samalla monitilatoimistojen yleistyminen on osa laajempaa työn muutosta,

Tiloihin liittyvät kehittämis- ja säästötarpeet vaikuttavat myös lääkärin työtiloihin muun muassa useissa parhaillaan käynnissä olevissa sairaalarakennushankkeissa

jolle on ominaista lisääntynyt tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, etätöiden ja mobiilin työskentelyn yleistyminen sekä yhteistyön lisääntyminen (1). Näiden muutosten myötä omien työhuoneiden käyttöaste vähenee ja huoneet nähdään paitsi huonosti käytettyinä neliöinä, myös esteenä yhteistyön kehittämiseksi. Suomessa yhä useampi julkisen sektorin asiantuntijaorganisaatio on siirtymässä monitilatoimistoihin. Tiloihin liittyvät kehittämis- ja säästötarpeet vaikuttavat myös lääkärin työtiloihin muun muassa useissa parhaillaan käynnissä olevissa sairaalarakennushankkeissa. Miten monitilatoimisto soveltuu asiantuntijan monimuotoiseen työhön?

Työn sisällön kannalta monitilatoimiston katsotaan sopivan tehtäviin, joissa yhdistyvät sekä monenlaiset yhteistyötarpeet että keskittymistä vaativat itsenäiset tehtävät (2). Monitilatoimisto on kuitenkin käsitteenä väljä, sillä eri toimistot eroavat toisistaan suuresti sekä konkreettisten tilojen että niiden käyttötapojen ja käytettävyyden osalta. Parhaimmillaan työntekijällä on käytettävissään valikoima erilaisia työtiloja, joita hän pystyy joustavas-

ti hyödyntämään vaihtuvien työtehtävien ja omien työskentelytapojensa mukaisesti. Toisaalta myös avotoimistoa, jonka yhteydessä on puhelinkoppi tai vetäytymistila, voidaan käsitteellisesti pitää monitilatoimistona, vaikka työolosuhteiltaan se todennäköisesti muistuttaa tavanomaista avotoimistoa. Monitilatoimistot eroavat toisistaan myös sen suhteen, onko työntekijöillä omia työpisteitä vai ovatko työpisteet yhteiskäytössä niin sanottuina jaettuina työpisteinä. Viimeksi mainittuihin voidaan päätyä esimerkiksi silloin, kun oman työpisteen käyttöaste on vähäinen työtehtävien monipuolisuuden tai työn liikkuvuuden vuoksi.

Monitilatoimistojen tutkiminen on haastavaa paitsi käsitteen monimuotoisuuden vuoksi, myös siksi, että työympäristön vaikutus työhön ja työntekijään syntyy lukuisten tekijöiden yhteisvaikutuksena. Kokemus monitilatoimistossa työskentelystä muodostuu eri organisaatioissa erilaiseksi muun muassa työn sisältöön, työjärjestelyihin, työvälineisiin sekä psykososiaaliseen työympäristöön liittyvien erojen vuoksi. Asian monimutkaisuus heijastuu tulosten epäjohtonmukaisuutena eri tutkimusten välillä. Yksittäisten tutkimustulosten yleistämisessä toisenlaiseen työhön tai organisaatioon tulisikin olla varovainen.

Tutkimusten perusteella monitilatoimistot vaikuttaisivat kuitenkin lisäävän vuorovaikutusta (1, 3). Pelkästään avotyöpisteiden käyttöönotto ei välttämättä edistä yhteistyötä, vaan vuorovaikutusta on tuettava siihen erikseen suunnitelluilla tiloilla, joita tulisi olla sekä muodollisia ja spontaaneja palaverieja että sosiaalisia kohtaamisia varten (1, 4). Jaettujen työpisteiden käyttö vaikuttaisi parantavan kommunikaatiota sekä olevan yhteydessä hyvään työtyytyväisyyteen ja työhyvinvointiin (4, 5). Osa positiivisista tuloksista saattaa tosin selittyä sillä, että jaettuja työpisteitä käytetään usein mobiilissa ja monipaikkaisessa työssä,

joka tarjoaa työntekijälle laajemminkin joustavuutta oman työnsä järjestämiseen. Etenkin etätöillä vaikuttaa olevan keskeinen merkitys asiantuntijan keskittymismahdollisuuksien turvaajana.

Monitilatoimistoihin liittyy myös haasteita. Modernit työympäristöt saattavat heikentää työtilojen viihtyisyyden kannalta keskeisten psykologisten tarpeiden toteutumista (3, 6). Tällaisia tarpeita ovat mahdollisuus yksityisyyteen, työympäristön hallittavuus sekä tarve statusta, reviiiriä ja työyhteisöön kuulumista ilmentävään omaan paikkaan (6). Keskittymisen vaikeudet nousevat tutkimuksissa esille yllättävän usein siihen nähden, että monitilatoimistoissa on ainakin periaatteessa myös yksintyöskentelyyn tarkoitettuja tiloja (3, 7). Työtilan vaihtaminen aiheuttaa jo itsessään katkoksia työskentelyyn ja edellyttää työntekijältä enemmän työn suunnittelua ja organisoimista (8). Työpaikkojen välillä on myös huomattavia eroja siinä, missä määrin työtavat ja käytössä olevat työvälineet mahdollistavat tilojen tarkoituksenmukaisen käytön. Liikkuva työskentely edellyttää etenkin toimivia tieto- ja viestintäjärjestelmiä sekä pitkälti paperitonta työskentelytapaa. Koska tiloja käyttävät tarpeiltaan erilaiset ihmiset, suunnittelussa on panostettava tavallista enemmän myös ergonomiaan. Työntekijältä yhteisissä tiloissa toimiminen vaatii lisäksi joustavuutta ja sosiaalisia taitoja (8).

Vaikka työtilojen suunnitteluun vaikuttavat yleiset työn ja teknologian kehitykseen liittyvät trendit, muutokset eivät tapahdu samassa laajuudessa eivätkä yhtä ongelmattomasti kaikilla toimialoilla. Yksittäisessä organisaatiossa tilojen suunnittelun tulisi olla käyttäjälähtöistä, mikä tarkoittaa sekä erilaisten työtehtävien ja käyttäjäryhmien kartoittamista että työntekijöiden osallistamista tilojen suunnitteluun. Tilasuunnittelussa tulisi ennakoita muutos-

ten vaikutuksia työhön ja työyhteisöön, mikä edellyttää yhteistyötä henkilöstö- ja kiinteistöasioista vastaavilta henkilöiltä. Organisaatioissa, joissa työ ei yleensä ole mobiilia eikä monipaikkaista, on huolehdittava erityisesti siitä, että asiantuntijoilla on riittävät mahdollisuudet keskittyä tehtäviinsä työpaikalla. Monitilatoimistossa tämä tarkoittaa helppokäyttöisten keskittymiseen soveltuvien tilojen tarjoamista, työrauhan huomioon ottamista tilojen ja toimintojen keskinäisessä sijoittelussa, akustisiin ratkaisuihin panostamista sekä tilojen käyttöön liittyvien pelisääntöjen sopimista. Aina-kin osalle asiantuntijoista pysyvä rauhallinen työpiste voi kuitenkin edelleen olla tarkoituksenmukaisin työtilaratkaisu. ■

ANNU HAAPAKANGAS, PsM, psykologi
Työterveyslaitos, Työympäristön
kehittäminen
Turku

SIDONNAISUUDET
Ei sidonnoiksi

KIRJALLISUUTTA

1. Davis MC, Leach DJ, Clegg CW. The physical environment of the office: contemporary and emerging issues. Kirjassa: Hodgkinson GP, Ford JK, toim. International review of industrial and organizational psychology. Chichester: Wiley-Blackwell 2011, s. 193–235.
2. Duffy F. The new office. Lontoo: Conran Octopus 1997.
3. Vos P, van der Voordt T. Tomorrow's offices through today's eyes: effects of innovation in the working environment. J Corporate Real Estate 2002;4:48–65.
4. De Croon EM, Sluiter JK, Kuijer P, Frings-Dresen M. The effect of office concepts on worker health and performance: a systematic review of the literature. Ergonomics 2005;48:119–34.
5. Danielsson C, Bodin L. Office type in relation to health, well-being, and job satisfaction among employees. Environ Behav 2008;40:636–68.
6. Vischer JC. Towards an environmental psychology of workspace: how people are affected by environments for work. Architect Science Rev 2008;51:97–108.
7. Bosch-Sijtsema P, Ruohomäki V, Vartiainen M. Multilocal knowledge workers in the office: navigation, disturbances and effectiveness. N Technology Work Employment 2010;25:183–95.
8. Koroma J, Ruohomäki V. Työtilojen suunnittelu mobiiliin ja monipaikkaisen työn tueksi. Työfysioterapeutti 2011;1:12–7.